

**DORIT
HANSEN**

lærari og ritstjóri

Katastrofa! (og eini tvey útróps- tekn afturat)

Eg standi og ivist inni í lampubúðini. Eg skal hava ein skerm til eina gamla lampu, og hyllarnar í handlinum flóta yvir við lampuskermum. Stórir, lítir, smali og bøllutir skermar. Skermar í øllum ælabogans litum. Eg royni at minka um valmøguleikarnar. Lampuskermurin skal vera grønligur og ikki ov stórir. Men skal hann vera mosagrønur, sjógrønur ella eirgrønur, og skal toyið glinsa ella vera matt?

Í útvarpinum kjakast tey um hetta vanlukkuliga land. Her er einki at gera! Einki at fáa! Og øll rýma, tí samfelagið er við at søkka í ódugnaskapi og óskili!

Í bussinum á veg heim, seti eg meg yvirav tveimum prátingarsomum konum. Tær tosa um málningar og list. Onnur hevur verið til fernisering hjá leikkvinnu í Litluvík, hin hevur vitjað sýning hjá yrkislistamanni í Steinprenti. Eg taki telefonina úr lummanum, ringi til mannin og spyrji, um vit skulu keypa atgongumerkir til Poe morðini. Síðani ringi eg til sonin, sum er á veg heim frá musikkskúlanum.

Heimkomin kagi eg í bløðini. Fíggjarlógin er ein vanlukka á støði við blóðbaðið í Sýria, og føroyskir politikarar líka stórir ránsmenn sum ringastu einarædisharrarnir í Afrika.

Telefonin ringir. Ein pápi spyr, um eg baki til bingo týsdagin. Dreingirnir skulu til Danmarkar at spæla fótbólt, og vit royna at savna pengar inn. Eg lovi at baka eina kaku og hugsi um allar tær hendur, sum lyfta og stuðla í frítíðarfeløgum kring landið. Og so minnst eg knappliga til, at kvøldskúlin byrjar í kvøld. Vit skulu lita og spinna á miðhæddini í nýumvælda skúlanum, meðan vevkonurnar rokast á loftinum, og myndamenn reypa í kjallaranum.

Á facebook eru føroysku samfelagsræðuleikarnar uppaftur størri enn í útvarpinum og bløðunum. Eg telji útrópstekn og katastrofur oman eftir statussiðuni og slækki telduna.

Grønliga ljósið frá gomlu lampuni í vindeygakarminum er eitt sindur kámt, men tað er ríkiligt til eygamálið. Eg seti kaldan nátturða á borðið og lati katastrofuróparnar hvørva í skýmingini.

KJAK

Viðmerkingar og lesarabrøv til Sosialin skulu sendast til teldupostadressuna:
post@sosialurin.fo

Fleskapolitikkur, undirgrund og fiskimark

Myndin av, at føroyingar bara fáa “gávur” og onki lata afturfyri blokkpengar, er blóðskeiv. Her verða lögð fram nøkur fá ítøkilig dømi um, hvussu veruleikin í eini hjálandastøðu er samansettur

**HØGNI
HOYDAL**

Dimmalætting hevur havt eina greinarøð, har spurt verður, hvat føroyingar lata til “ríkisfelagsskapin”. Tað einfalda svarið er: Vit lata tað dýrabæra, ið eitt fólk kann eiga. Vit lata frælsi, sjálvsvirðing, ábyrgd, samanhald og menningar-møguleikar frá okkum.

Men vit kunnu eisini spyrja, hvat fær Danmark afturfyri at kanna sær ræðið yvir Føroyum og Grønlandi?

Jú, hetta hevur givið og gevur Danmark eina ør-grynnum av fyrimunum: Inntøkum. Sparingum. Samstarvsavtalu. Handils-sambondum. Vinnumøguleikum. Og valdsstøðum í heiminum. Danmark sum ríki – og dansk vinna og búskapur – hevði uttan síni hjáland als ikki kunnað havt tær inntøkur og teir møguleikar, tey hava havt.

Vit kunnu taka fram nøkur fá dømi um fyrimunirnar hjá Danmark – bara í nýggjari tíð.

Hernaðarmálið og NATO

Danmark legði NATO-støð í Føroyum fyrst í sekstí-árunum. Í dag vita vit, at hetta varð gjørt við eini undirhondsavtalu um, at dansk fólkapensjón varð sett

í verk í Føroyum. Men hvør fekk nakað burtúr? Bara henda NATO-støðin hevur givið Danmark eina sparing í hernaðarútreiðslum og skyldum mótvegis NATO, sum er nógv størri, enn teir pengarnir, ið eru sendir til Føroya.

Bara sum eitt lítið dømi: Frá 1962 til 1990 hevur Danmark spart í hernaðarútreiðslum orsakað av Føroyum og Grønlandi = 85 milliardir krónur. Og í sama tíðarskeiði hava veitingarnar til Føroya og Grønlands verið = 55 milliardir krónur. Altso ein sparing uppá 30 milliardir. Hetta er skjálprógvað í eini kanning hjá Føroya Landsstýri.

Fleskapolitikkur og fiskimark

Sonevndi “Fleskapolitikkurin”: Heilt fram til 1964 sluppu bretskeir trolarar at fiska heilt inn í klettin í Føroyum, hóast ein meiriluti á Løgtingi í mong ár stríddist fyri at fáa fiskimarkið út. Í 1958 góðtóku danir at flyta fiskimarkið út á 12 fjórðingar fyri allar tjóðir uttan Bretland. Hví? Tí hetta var afturfyri, at danski landbúnaðurin fekk serligar avtalur um at selja svínakjót, smør og egg til Bretlands, sum hava givið Danmark ovurhonds inntøkur

og møguleikar. (Tá vóru jú sterkir tollmúrar í heiminum).

Dansk vinna og handil hava hartil í øldir fingið stórar inntøkur av Føroyum. Bæði av vørum, tænaðum, byggiverkætlanum, agenturum fyri alt danska ríkið o.s.fr.

Undirgrundin

Eftir at Tjóðveldi hevði kravt tað í mong ár, eydnaðist endiliga í 1975 at fáa ein meiriluta á Løgtingi at krevja undirgrundina á føroyskar hendur. Men hóast henda meiriluta og samráðingar, noktaði Danmark blankt í

við danskt vinnulív fyri fleiri milliardir krónur. Hví bar tað til? Tí Kina hevur áhuga í serliga Grønlandi. Men sanniliga eisini í Føroyum og Norðuratlantshavi við øllum sínum tilfeingi, komandi skipaleiðum o.s.fr.

Frælsi hevur størsta virðið

Samanumtikið: Tað er onki lógið, at Danmark røkir síni áhugamál sum hjálandaveldi. Tað hava so mong onnur gjørt undan teimum. Tað løgna er bara, at vit balla hetta inn í “ríkisfelagsskap”. Og at vit mála hesa sjálvkoloniserandi søguna fram: At vit eru

Í 1958 góðtóku danir at flyta fiskimarkið út á 12 fjórðingar fyri allar tjóðir uttan Bretland. Hví? Tí hetta var afturfyri, at danski landbúnaðurin fekk serligar avtalur um at selja svínakjót, smør og egg til Bretlands, sum hava givið Danmark ovurhonds inntøkur og møguleikar. (Tá vóru jú sterkir tollmúrar í heiminum).

17 ár. Hví? Tí tað varð mett at hava stóran týðning fyri danskt vinnulív, samráðingastøður og valdsstøðu Danmarkar í heiminum, at tey høvdu ræðið á undirgrundini. Men Føroyar kundu havt heilt aðrar møguleikar, um vit sjálv høvdu rátt undirgrundini frá byrjanini (fyri ikki at tala um)

Norðurhøv og Arktis

Og vit kunnu bara taka hend-ingarnar seinasta árið (í 2012), har Kina hevur gjørt avtalur

ómyndingar, ið skulu takka fyri, at Danmark tímur at taka sær av okkum. Meðan Danmark fær onki afturfyri.

Frælsi og sjálvræði hevur størsta virði. At selja tað og gera tað upp í peningi er í sjálvum sær ein skeiv hugsan. Men fyri tey, ið vilja selja okkara frælsi og okkara ábyrgd sum fólk fyri pening, er tað ein ótrúliga ringur handilsskapur, ið her fer fram.